

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК, 3. ЈАНУАРА 1902.

ГОД. XXVII.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 2

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 80 п. а на страну 1. кр. 20 п. месечно. —

ЧЕХОВ КАО ДРАМАТИЧАР.

Руски је роман одавна већ освојио свет и његови су прваци, Тургенев, Достојевски, Толстој, у књижевним покретима у Европи играли главну улогу. Руска драма тако, осим јединог Гогольева „Ревизора“, није могла да стане на ноге ван Русије. На драмском су пољу Руси били они, што примају, не они, што дају, а у колико њихови драмски радови, као у Островскога, највећег руског народног драматичара, имају аутохтонски карактер, тај је карактер на штету чисто уметничком ефекту тако испољен, особе и одношаји су тако специфично руски, а техника тако првобитна и тако најивна, да је пресада тих продуката на позорнице западне Европе већ у напред морала на себи носити жиг неуспела експеримента. Толстојева силна сењачка трагедија „Моћ тмине“, која је у француским и немачким прерадама освојила веома много-позорница, опет је изузетак, као и „Ревизор“, јер је дело сасвим необичне песничке снаге и дубока етичког погледа, јер је Толстој песник светског гласа и јер и глумачка уметност налази доста прилике да снажно разради оно, што је у проблему оште човечанско.

Уз Толстоја се сад два најзначнија и најзанимљивија песника младе Русије, Чехов и Горки, и на драмском пољу отимају оловорике, које су тако брзо, тако обилно стекли својим новелама и скицима. Већ се данас — бар за Чехова — сме рећи, да је књижевност свога завичаја обогатио са неколико врло особених драмских радова, који се свиђају и у туђини. Свакако се још данас Чехов мора борити са неким отпором публике и критике, а то према славну романџеру и новелисти, који се тек на висини својих успеха обрнуо

драми, није необична појава у књижевном животу. Уз то долази још и то, што се Чехов у својим драмским радовима увише чинова, у комадима: „Иванов“ (1889), „Галеб“ (1896), „Три сестре“ и „Чика Вања“ (1900), јавља са свим с нове стране и од публике много више тражи него у својим епским радовима. Његова популарност, коју је брзо задобио, оснива се на његовим сатиричним студијама из рускога друштва, које је у њему нашло судију не само оштра погледа него и немилостива срда. У технички и карактеристици својих особа одиса има много сличности са песником „Bel ami“-а, тако, да му надимак „руски Мопасан“ није неоправдан, ма да Чехов у многостраности дара и елеганцији приказивања не достиже великога Француза. Као драматичар је Чехов у својим малим шалама, у „Медведу“, у „Прошићи“, у „Луфташима“ свом сатиричном дару дао маха. Но у споменутим глумама увише чинова бави се врло озбиљно о оштите човечанским социјалним проблемима и психолошким конфликтима. Сатирично са осветљивање ублажава етичним патосом или се по Ибзену завија у облик уздржане проније. Питање, које је до сад у свим Чеховљевим драмама занимало и занима једну или све особе, јесте велико питање о смрту живота. Њим се муче младе девојке и старци, надајући се спасу од рада, на који ходе да се баце, или као Нора чекају оно велико чудо, што ће још доћи, или се јадају, као професр Рубек Ибзенова епилога, што су промашили своје тежње, што су пропустили прави моменат среће. Чеховљев специфични тип, који он мајсторски уме да варијира, јесте даровит бедник, слаби створ

прелазне епохе, који до душе уме да позна шта је потребно и спасоносно, али нема физичке и моралне снаге, да се у суровом зраку овога живота покори захтевима ре-

алнога света, него се горким речима и сумама само јада на своју несрећу, не били му срцу одлануло.

(Свршиће се.)

ЖИСТИКИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Слободарка“, награђена драма у пет чинова, с певањем, написао Манојло Ђорђевић Призренач, за позорницу удесио А. Хаџић, музика од Х. Дубека.)

Прошла је двадесет и једна година, како је Призренчева „Слободарка“ од Матице Српске увенчана наградом, но тек је три године, како се у Новом Саду први пут јавила на позорници. Ту је дакле још сувише млада а да би се у привлачној снази могла мерити што са „Милошем Обилићем“ но ни са „Сеоским лолом“ et consortibus. Још јој се ни по Ђурчишкој улици, а јамо ли на темеринском друму, у ајмашком крају и у Салајци, није разнео глас, не знају је ни по имену а некмо ли по једрини и лепоти те тако је спротица на ограшју. Отменој је публици већ брже боље „Фадна“, средњој није имала још каде да уђе у вољу, на прост свет још не може рачунати, те тако ни у јеку зимске сезоне не уме у нендељу да домами света, који би од ње имао зацело шта научити. Заман су ту биле обаљене цене, „Слободарка“ се у Новом Саду по трећи пут давала пред релативно мало публике.

Елита, и крај недеље и крај обаљених цене, није требала „сјати својим одсуством“ већ и за то, што би јој се дала била прилика, да види, да гост Барјактаровић није само достојан, да на глатком паркету господскога салона буде лено дочекан него и на рапавом тлу кршиће горе. Барјактаровић је приказивао српскога Арнолда од Мелхтала: Бранка Мркојевића. За ту је прилику понео био из салона све, чим се и ван њега мегдан дели и „зелене беру лаворике“. И оцет discessit superiор te публика, а за њом и критика, мораде положити оружје. Красни му лик сретно је спајао алкивијадску младачку бујност са леонидском збијом, снажне речи и неутољиве туге и осветничке жеђе и родољубога заноса и вреле

милоште и чесренога дивљења и очајнога изражая болу без пребола као да се одрањаје са дна душе, а назорце су их пратили јасни коментари из душине огледала. Гости ни сад нису ни за педаљ одилазили од одређене мере. Не само да се нису захукавали за заносом, него су га стишавали и у добри час му бранили, да не одлети ван граница лепоте и племенитости. Барјактаровић је Бранка Мркојевића управо дигао од епизоде до Стојнина премца у „Слободарци.“ А тим је само потврдио, да је глумац ретке проницавости и не само одликан ученик узора својих него и самосталан већ креатор. Шат скоро на позоришној објави не буде његово име штампано крупније и масније од осталих!

Од наших се домаћих и овом приликом највећма истакла Тинка Лукићка. Улога захвална, приказивачица и вољна и те како до расла задатку па ту онда не може проћи без оне бујице, што се у виду захвална кличања и тапирања из свакога кутка разлије према позорници. Драга Спасићка није овога пута била кадра уклонити с пута уставе, а што није, не само да је најмање, него баш ни мало није крива она. Не би је човек познавао као скроз и скроз солидну и савесну певачицу, кад би хтео на њу да свали кривицу. И опет један случај, где би се ренитенција дала оправдати,

У „Слободарци“ мушки улоге, па и најважније, силом упућују приказиваче на веома узан терен, на земљиште стафаже напписној јунакињи. За наше прве снаге ако још не би било увреда, кад би им се и ту признавало, да се држали јувачки.

Анахронистички лансус покојнога Призренца — Луција па Млечанка из почетка XVIII. века! — не носи ваљда на себи тип светиње и интакта, да се не би смео ректификовать већ једаред! Докле ли ће се у нас још давати критици прилике, да ценидлачи? Г.

ПОЗОРИШТЕ.

(Несрећни случајеви на позорници.) Шово-
дом несрећног случаја у паришком позоришту „Варијете“, кад је више глумаца озлеђено, пи-
ше неки сарадник листа „Gaulois“ о несрећним случајевима у опште, те саопштава неколико
известних случајева из историје паришских позоришта. Прво спомиње несрећу, која се десила
1862. године на главној проби у опери сувише приближила окрајку позорнице, где су јој пла-
менови од светиљака дохватили сукње. Ма да јој се одмах прискочило у помоћ, ипак се страшно испекла, те је после осам месеца у ужасним
мукама преминула. — Глумац Греније, који је у „Лепој Јелени“ играо улогу Калхса, у једаред застаде у среду говора па рече
публици: „Опростите, али сам ето сломио ногу“. Публика је то примила као луду шалу, па је звји-
ждала, али је јадни Греније заиста незгодно коракнуо и сломио голеницу на два места. — Године 1889. догодио се у Порт-Сен-Мартену за
време главне пробе комада „Јованка Д'Аркова“, од Жила Барбије-а (музика од Гуно-
да), врло чудан несрећни случај. У последњој сцени Јованку треба да спаље на гломачи, а та гломача пуши се и гори све док се не спусти завеса. Барбије налазио се у просценијуму, Гуно за управитељским столом, а Сара Бернхардова, која је приказивала улогу Јованке, већ се попела на гломачу. У тренутку кад је целат ватру запалио, настаде ужасна експлозија, те се позорница и дворана напунише густим димом а пламенови посукташе из сандука, који је представљао гломачу. На позорници се створи тишина и из две стотине грла захори се узвик: „Ватра!“ После прве забуне загушише ватру са неколико акова воде па извукаше из згаришта два ужасно изгорела човека. Као што се после сазнalo, несрећа се догодила због лакоумне непромишљености. Гломача је управо била четверокутни плехани сандук, који је изгледао као решетка с рупицама, да се могу пламенови и дим пропуштати. На сандуку је било дрва и лозе, за које се држало да је незапаљиво, а унутра у сандуку налазили су се затворени надзорник реквизита и његов помоћник, који су имали задатак, да помоћу разних хемичких комбинација произво-
де пламен и дим. Те хемикалије биле су сме-

штене и спремљене у оброцима, који су морали бити довољни за једно вече. Надзорник је пак, из неопрезности и забуне, понео био читаву кутију са 50 оброка; а оброк сам по себи није опасан, али сви оброци заједно производе експлозију. Запаљена цигарета упада је случајно у кутију и учинила је несрећу. Том приликом су оба човека у сандуку тешко рањена и однесена у болницу; а многи су озлеђени и згњечени. Но знатно је то, што се није знало, шта се забило са Саром Бернхардовом, која је била на најопаснијем месту, јер је у лакој кошуљи стајала у среду пламенова. Тражили су је и звали, па су је, најпосле, после добра по сата, нашли неповређену, али са опрљеном косом и с ранама на рукама у простору за реквизите, где је неком онесвеслом енглеском стрелцу држало со и камфор под носом да би дошао к себи. Сара је у среду пламена и дима била сасвим обневидела и збуњена, па се на позив једнога користе сипала са гломаче. Користа је пола онесвеслу ухвати и однесе кроз дим у реквизитско одељење, где је спусти на неку гомилу платна. Енергична и храбра Сара брзо је дошла к себи, али тада паде њезин избавилац у несвест. Гуно је за цело то време остао на свом месту, а није ни знао шта се догађа. „Да сам знао шта се забива“, — рече он Барбијеју — „био бих у великим страху. А овако држао сам, да је то бински ефекат, па сам био у уверењу, да је страшно лепо изведен. Тако кад сам чуо да траже Сару, разумео сам шта је у ствари, али сам се осећао као прикован за своју столицу и нисам смео ни да се макнем“.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Ред позоришних представа.)

У недељу, 6. (19.) јануара, по трећи пут:
„Васантасена“. Староиндијска драма у 5 чи-
нова, од индијског краља Чудраке, за позор-
ницу прерадио Е. Пол, с немачког превео М.
Р. Поповић.

(Да би се могла испунити жеља многих и
многих, који нису добили улазнице за прву
или другу представу „Васантасене“, продаваће
се за ову, трећу представу „Васантасене“,
улазнице већ два дана унапред у књижарници
браће М. Поповића).

ИЗДАЈЕ УПРАВА СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

41. Представа. У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ. У претплати 23.

У Новом Саду, у четвртак, 3. (16.) јануара 1902:

РОМАН СИРОМАШНОГ МЛАДИЋА.

Позоришна игра у 5 чинова, с предигром, написао Октав Феље, превео Светозар Савковић.

Редитељ: Спасић.

ОСОБЕ

Максим Одијо, маркиз шам- шијски	Д. Барјактаровић.
Бевалан	Васиљевић.
Ларок, старац од 80 година	Лукић.
Лароквица, његова снаха	С. Вујићка.
Маргита, његова унука	М. Марковићка.
Лобепен, бележник	Душановић.
Ален, стари слуга	Николић.

Демаре,	Виловац.
Хелујенова, власница	Д. Васиљевићка.
Обриница, рођака ларокова	М. Тодосићка.
Воберже, надзорник кућевни	Стефановић.
Вобержевица, његова жена	Д. Николићка.
Христина, девојче из села	Д. Матејићка.
Ивоне, пастирче	Л. Бакаловић.

Збива се у Паризу и код Ларокових.

Г. Душан Барјактаровић приказује Максима Одијота као гост по трећи пут.

У петак, 4. (17.) јануара: „Карлова тетка“. Шала у 3 чина, написао Тома Брандон, с енглеског.

УЛАЗНЕ ЦЕНЕ: Ложа у партеру: 11 круна. — Ложа у I. спрату: 10 круна. — Седиште у I-II. реду: 2 круне, 40 потура, — Седиште у III-VI. реду: 2 круне. — Седиште у VII-XI. реду: 1 круна 60 пот. — Седиште у XII. реду: 1 круна 20 пот. — Седиште на балкону у I. реду: 2 круне, 40 пот. — Седиште на балкону у II. реду: 1 круна, 60. пот. — Седиште на балкону у III-IV. реду: 1 круна. — Седиште на галерији у I. реду: 80 пот. — Седиште на галерији у II. реду: 60 пот. — Стојање у партеру: 80 пот. — Стојање на I. галерији: 60 пот. — Стојање на II. галерији: 40 пот. — Ћаџи
п војници до наредника: 40 потура.

Улазнице могу се добити обдан у књижарници браће М. Поповића, а у вече од $6\frac{1}{2}$ сата на каси.

Болују: Ј. Тодосић, М. Марковић.

Шочетак тачно у $7\frac{1}{2}$ а свршетак у $10\frac{1}{2}$ сахата.